

1. Søjle: Homers Odyssé – Rejsen

HUSK BEGREBER!!

Den trojanske krig

Baggrunden for den trojanske krig er den såkaldte æblestrid og Paris' dom. Myten om æblestriden fortæller, at prins Peleus skulle giftes med Thetis, som var en havgudinde. Alle guderne var inviteret til brylluppet, undtagen stridens gudinde, Eris. For at hævne sig kastede Eris et gyldent æble ind til brylluppet, hvor der stod: "Til den skønneste". Der opstod nu en strid mellem de tre smukkeste gudinder, Hera, Athene og Afrodite, om hvem æblet var til, altså hvem der var skønnest. Det er æblestriden.

Gudinderne blev enige om at lade den smukke prins Paris af Troja afgøre sagen. Han skulle dømme, hvem af de tre gudinder der var skønnest. Denne begivenhed er blevet kendt som Paris' dom. Paris kårede Afrodite som den skønneste. Som belønning lovede Afrodite, at Paris måtte få den smukkeste af alle dødelige kvinder, nemlig Helene.

Problemet med Helene var, at hun allerede var gift, nemlig med kong Menelaos af Sparta. Men Afrodite sørgede for, at Paris og Helene blev hjælpeløst forelskede i hinanden. Derfor lykkedes det Paris at bortføre Helene og sejle hende hjem til Troja. "Bortførelse" er måske et lidt forkert ord, for Helene tog frivilligt med. Men man kan sige, at Paris bortførte hende fra Menelaos. Det er bortførelsen af Helene, som er grunden til, at grækerne går i krig mod Troja.

Grækerne ender derfor med at gå i krig mod Troja med den mægtige kong Agamemnon i spidsen. Krigen ender med at vare 10 år, og afgøres gennem Odysseus' mesterværk, 'Den Trojanske Hest'. Odysseen fortsætter der, hvor krigen stopper, og beretter om Odysseus' vanskelige hjemrejse fra Troja, der ender med at vare 10 år.

Kort om Homer

- Navnet er siden antikken blevet brugt om forfatteren til Iliaden, Odysseen og de homeriske hymner.
- Ifølge den antikke tradition var Homer den geniale, blinde digter fra øen Chios
- Reelt ved vi — og heller ikke i Antikken vidste man — noget om ham.
- *Det homeriske spørgsmål*: diskussionen om Homers identitet
 - Unitarer: Homer er en person
 - Analytikere: Homers navn dækker over mange ophavsmænd

- Homers værker blev opført af rapsoder, der tilpassede deres sange en smule efter publikum. Hans værker er da et produkt af en lang fortælletradition.
 - o Kan bl.a. ses i formelvers, der gjorde det nemmere for **rapsoderne** at huske, samtidig med, at de kan bruges i forskellige sammenhænge.
- På et tidspunkt er en af de mange mundtlige versioner af historierne om hhv. Iliaden og Odysseen blevet samlet og nedskrevet. Man ved hverken hvornår eller hvordan.
 - o Tidligst: ca. 800 f.Kr. (alfabetet indføres)
 - o Senest: 525 f.Kr. (digtene blev reciteret ved Panathenærfesten i Athen)

Overordnet handling

Odysseen er et EPOS (fortællende digt der beskriver og priser heltes og heltinders ofte nationale bedrifter og som oprindeligt var beregnet til mundtlig fremførelse) og er ikke fortalt kronologisk, idet muserne fik følgende besked: *Syng os, gudinde, derom og begynd hvor du vil på historien*. Prøver man at placere sangene i kronologisk rækkefølge, vil det nogenlunde se således ud:

1. Sang 9-12: Odysseus' eventyr (Apologerne)

Odysseus rejser fra Troja og oplever sine mange eventyr, bl.a. med Kyklopen, de syngende sirener og hekse-gudinden Kirke. Han ender på en ø hos gudinden Kalypso, hvor han er i syv år. I alt er der gået mere end 9½ år af rejsen, da han får lov at forlade Kalypsos ø.

2. Sang 1-4: Gudernes beslutning, Telémachos' rejse (Telemachien)

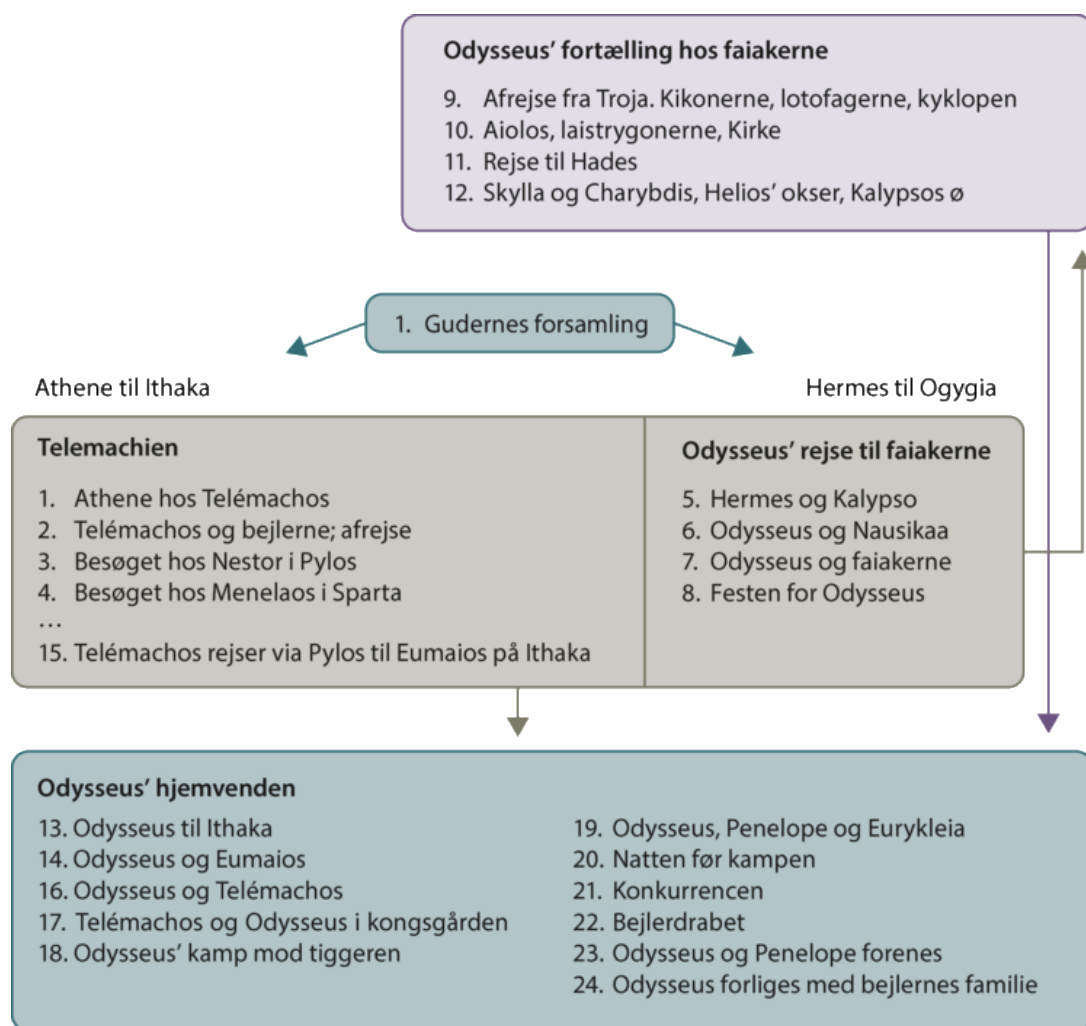
Athene overtaler Zeus og de andre guder til at give Odysseus lov til at forlade Kalypsos ø og vende hjem til Ithaka (dette sker dog først fra sang 5). Athene hjælper Odysseus' søn, Telémachos, med at stå op imod bejlerne i kongeborgen, og hun sender ham ud på en rejse for at høre nyt om Odysseus.

3. Sang 5-8: Odysseus hos faiakerne

Kalypso lader Odysseus rejse fra hendes ø. Han lider skibbrud og strander hos faiakerne, som lover ham hjælp til at rejse hjem. Odysseus fortæller faiakernes konge og dronning om sine eventyr (i det lange tilbageblik i sang 9-12). Begivenhederne i sang 5-8 foregår i realiteten samtidig med begivenhederne i sang 3-4.

4. Sang 13-24: Odysseus når hjem til Ithaka og overvinder bejlerne.

Odysseus når til hjem Ithaka, hvor han forenes med sønnen Telémachos. De overlister og dræber de onde bejlere, som har bejlet til dronning Penelope. Odysseus genforenes med Penelope og genvinder kongetronen.

Metrik

Metrikken (rytmen) i *Odysseen* er i det versemål, som kaldes **daktylisk heksameter**. Det er en særlig form for rytme, som primært består af daktyler (derfor betegnelsen daktylisk). En daktyl er én trykstærk stavelse plus to tryksvage stavelser. Fx **him**-mel-gud. Det noteres sådan: – ∪ ∪. Det daktyliske heksameter består af seks rytmiske led (versefødder). Seks hedder hekso på græsk, og deraf kommer navnet heksameter. Rytmen er **fem daktyler plus én trokæ**. En trokæ er én trykstærk plus én tryksvag stavelse: – ∪.

Det giver denne metrik: – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ ∪ | – ∪ (daktyl | daktyl | daktyl | daktyl | daktyl | trokæ)

Eksempel: “**Mu**-se, for- | **tæl** mig om | **mand**-en, den | **al**-drig for- | **leg**-ne der | **flak**-ked” (sang 1, v. 1).

(Prøv at sige verset for dig selv, hvor du lægger tryk på de trykstærke stavelser, markeret med fed skrift.) Rytmen kan af og til variere en smule. Nogle gange er der kun én tryksvag stavelse i stedet for to i enkelte af daktylerne. Andre gange kan et vers slutes med to trykstærke stavelser. Men overordnet set ligger rytmen fast gennem eposet.

Virkning af metrikken

Virkningen af det daktyliske heksameter er, at det giver en meget **genkendelig rytme**, der nærmest kan blive hypnotiserende, hvis man læser op eller lytter til den.

Desuden giver metrikken en **højtidelig stemning** til eposet. Udover at selve rytmen kan give en højtidelig fornemmelse, er der en anden grund: Orakelsvarene fra mange af de oldgræske templer netop var udformede i daktylisk heksameter, og det gav denne metrik et skær af noget ophøjet eller religiøst. Det gælder fx det berømte Orakel i Delphi.

Vigtige begreber

Epos: fortællende digt der beskriver og priser heltes og heltinders ofte nationale bedrifter og som oprindeligt var beregnet til mundtlig fremførelse

Kléos: ry, omdømme

Oikos: slægt

Polis: bystat

Teofani: tilsynekomst af det guddommelige

Antropomorf: menneskelignende

Moira: skæbne

do ut des: jeg giver, for at du skal give (i sammenhæng med guderne)

daktylisk heksameter: versefod / metrum

epíteton órnans/epitet: besmykkende adjektiv

muse: gudinde, som sikrer sandhedsværdien og inspirerer (gudinder for kunst og videnskab)

patronymikon: fædrene slægtsnavn

homerisk lignelse: længere sammenligning

rhapsode: professionel sanger

hjemrejse: nostos

métis: klogskab

skæbne: moira

xenía: gæstevenskab

hiketaia: bønfoldelse, hvor man tager om knæene

formel, formelvers: vers / del af vers, der optræder flere gange

timé: ære

bía: styrke

areté: bedsthed / dygtighed

triade: Tre led. Eksempel: Friends, romans, countrymen. Skaber rytme, sammenhæng, fremhæver.

Hybris: overmodig i forhold guderne

Nemesis: konsekvens af hybris => gudernes straf

Tematikker under læsningen:

- Hjemrejse (nostos)
- Dannelsesrejse
- Opdagelsesrejse
- Kulturmøde mellem civilisation og barbari (Faiaker/Kykloper, kultur/natur, olie/salt)

Personer, der optræder

- **Odysseus, den aldrig forlegne**
 - Meget metis, stort kleos, men begår også fejl, da han eksempelvis vælger at besøge kyklopen, Polyfem.
 - Epiteter: Helten, Den aldrig forlegne, Den forslagne, Den snilde, Den rådsnare, Den tålmodige helt, Tålmodighedshelten, Den djærve, Den lyse, Den prøvede helt, Den seje, Stadens styrter (og mange andre).
 - Hans far hedder Laërtes.
- **Penelope, Odysseus' kone**
 - Venter tålmodigt på Odysseus, og forbliver trofast og loyal => kan læses som en græsk idealkvinde og en modsætning til Kalypso og Kirke, der er nogle selvstændige og farlige kvinder, som til dels undertrykker Odysseus.
 - Bejlerne forsøger ihærdigt at vinde hendes hjerte, dog uden succes.
 - Epiteter: Den kløgtige, Den strålende frue.

- **Telemachos, Odysseus' søn**
 - Skal i begyndelsen af Odysseen bevise sit værd, og bliver sat på prøve af Athene. På en måde handler Odysseen da også om hans dannelsesrejse.
 - Epiteter: Den kløgtige knøs, Den skønne, Den herlige knøs.
- **Bejlerne**
 - En flok unge stormænd, der ønsker at tage Penelope til ægte. Bejlernes funktion i eposset er, at de står i modsætning til Odysseus og Telemachos, der er heltene.
- **Odysseus' mandskab**
 - Som regel lydhørige over hans ordre, men når de ikke er, går det altid galt. De står således i kontrast til Odysseus' gode dømmekraft.
 - De viser manglende mådeholdenhed, da de plyndrer kikonernes by i sang 9, hvor de bliver og fester i stedet for at sejle videre, som Odysseus har rådet dem til.
 - Den største fejl, mandskabet begår, er, da de slagter og spiser Solgudens okser, selvom de har lovet Odysseus, at de ville holde sig fra dem (sang 12).
- **Zeus**
 - Den største af alle guderne, og også grundlæggende på Odysseus side, da han er god til at ofre til Zeus og respektere hans love. Det eneste, der står over Zeus, er skæbnen. Det, som er bestemt af skæbnen, kan selv Zeus ikke ændre på. Fx er Odysseus bestemt af skæbnen til at komme hjem til Ithaka, men først efter en lidelsesfuld hjemrejse.
 - Epiteter: Olympens behersker, Guders og menneskers fader, Skyernes samler, Vor fader, Tordneren, Alfader, Aigidebeherskeren, Tordenskysamlere
 - Patronymikon: Kronion, Kroniden (søn af Kronos).
- **Athene**
 - Athene er på Odysseus' side hele vejen gennem eposet og er en slags skytsgud for ham. Dette kan delvist forklares ved, at de har mange fællestræk. Ligesom Odysseus bliver hun ofte karakteriseret som snedig, veltalende og intelligent. Hun er desuden stærk og handlekraftig, hvilket ses af hendes faste epitete "Gudinden med lynende øjne". Det er hende, der ved gudeforsamling overtaler Zeus til at lade Odysseus rejse hjem.

- Athene griber også ind i handlingen. Fx besøger hun Telémachos i sang 1, forklædt som gæstevennen Mentos, og hun besøger prinsessen Nausikaa i sang 6, forklædt som en af Nausikaas veninder.
 - Epiteter: Pallas, Gudinden med lynende øjne, Tritogeneia.
- **Poseidon**
 - Odysseus' fjende. Det bliver han fordi Odysseus blinder hans søn, kyklopen Polyfemos. Poseidon er Zeus' bror og regnes ofte som den næstmest magtfulde af guderne. Dette ses blandt andet af epiteter (tilnavne) som "Den stærke" og "Jordomslyngeren". Han er den øverste havgud og bestemmer over havene, ligesom Zeus bestemmer over himlen og jorden. Desuden er Poseidon herre over jordskælv, hvilket afspejles i epiteter som "Jordens ryster", "Skælvenes herre" og "Den stærke forvolder af jordskælv".
 - Epiteter: Den stærke, Sortenlokskuden, Jordens ryster, Den stærke ryster af jorden, Den stærke forvolder af jordskælv, Den vældige ryster af jorden, Jordomslyngeren, Skælvenes herre, Jordomslutteren.
- **Hermes**
 - Hermes er Zeus' vigtigste sendebud og desuden gud for de rejsende og for handel, købmænd og tyve. I *Odysseén* optræder Hermes især som budbringer på vigtige tidspunkter. Det er eksempelvis ham, der giver Kalypso besked om at lade Odysseus rejse hjemad (i sang 5).
 - Epiteter: Gudernes hurtige bud, Argosdræberen, Den mægtige dræber af Argos, Guldstavsbæreren, Gudernes gyldenstavsbud.

De respektive sange vi har arbejdet med

- 1. sang, vv. 1-105

Kort sammenfatning: I begyndelsen af første sang, præsenteres konflikten: Odysseus hjemrejse er møjsommelig, og han har været til fange hos Kalypso i omkring 7 år. Athene beder derfor ved en guddommelig forsamling, hvor Poseidon ikke deltager, hendes fader Zeus om at vise medlidenhed overfor Odysseus og sørge for, at hans kommer hjem til sit Ithaka. Zeus accepterer Athenes ønske (Odysseus har været god ved guderne, ofret flittigt m.m.), og guderne begynder da at planlægge hans hjemrejse. Som det første skal Athene i den forbindelse besøge Odysseus' søn, Telemachos og *indgi heltens søn fortrøstning i hjertet og styrke i sindet*. I de efterfølgende sange er Telemachos' udvikling i fokus.

Analyse

- Sangen indledes med en musepåkaldelse, der giver eposet et guddommeligt element.
- Handlingen foregribes, når Odysseus' kvaler på hans hjemrejse (nostos) beskrives. I den forbindelse nævnes Poseidons had overfor Odysseus, der først behandles yderligere i 9'ende sang.
- Zeus er på Odysseus' side, da han har været en god ven for guderne. Det bliver dermed tydeligt, at ofringer til guderne (do-ut-des), samt et liv i overensstemmelse med deres regler, sikrer et godt forhold til dem:
 - *"Hvor skulle jeg kunne glemme Odysseus, de eviges yndling, / ham der er kløgtigst af mænd og som aldrig har sparet på noget / offer til de evige guder som bor i himmelens højder? (v. 64-67)"*
 - Gudernes hierarki bliver i den forbindelse også belyst på en interessant måde, da Zeus fastslår, at Poseidon må sluge sin bitterhed, da han er alene mod de øvrige guder.
- Odysseus vægter sin slægt (oikos) og sit Ithaka højere end sit eget liv. Han ønsker da hellere at dø, end at leve som en ukendt person på Kalypsos ø (hvor han ellers lever godt).
 - *Hende [Kalypso] er det der holder den jamrende stakkel tilbage / mens hun med søde og smigrende ord forsøger at bringe / ham til at glemme sit hjem, sit Ithaka. Selv har Odysseus / kun det ønske igen at se røgen gå op imod himlen / over sit land og vil hellere dø [...]."* (v. 55-59)
- I slutningen af første sang åbnes der op for et andet handlingsforløb med Telemachos som hovedperson. Athene fastslår nemlig, at han skal på en dannelsesrejse, da han nu skal igennem overgangen fra barn til voksen.
 - *Ham [Telémachos] vil jeg sende til Sparta og Pylos' sandede strande / hvor han kan spørge sig for og måske høre nyt om sin fader, / få sig et navn og vinde respekt blandt folk i det fjerne.* (v. 93-5)
 - Han skal med andre ord bevise sit værd og skabe sig et kleos.

Fortolkning: Den første sang fremhæver da allerede mange centrale aspekter af Odysseen, herunder forholdet mellem mennesker og guder, vigtigheden af kleos, samt Odysseus' person. Det nævnes desuden, at hans mandskab ikke har overholdt gudernes love (hybris) og da straffes (nemesis).

- 6. sang

Baggrund: Odysseus har endelig kunne forlade Kalypsos ø, hvor han har været fanget i 7 år, men da han har forladt øen med sit skib, lider han skibbrud ud for faiakernes kyst, fordi havguden Poseidon fortsat er vred på ham, og han har med nød og næppe reddet sig i land. Nøgen og stærkt medtaget har han lagt sig til at sove i en skov nær ved kysten.

Kort sammenfatning: Athene forklæder sig som faiakernes smukke prinsesse, Nausikaaas bedste veninde og taler til hende, når hun sover. Her opfordrer Athene hende til at tage til floden for at vaske tøj til sit bryllup. Næste dag kører Nausikaa sammen med sine tjenestepiger til floden, tæt ved det sted hvor Odysseus ligger. Athene sørger for, at Odysseus bliver vækket, og han kravler ud af det krat, hvor han har sovet. Pigerne bliver forskrækkede og flygter alle sammen, undtagen Nausikaa som bliver stående.

Odysseus, som er nøgen og medtaget, bønfaller Nausikaa om hjælp (hiketeia, dog uden at tage hende ved knæet), fordi han har lidt skibbrud og er i nød. Nausikaa giver ham tøj og mad og lover at hjælpe ham ind til byen, hvor han skal møde hendes far, kong Alkinoos. Nausikaa giver Odysseus nogle meget præcise instrukser om, hvad han skal gøre. Han skal følge med hende, indtil de er tæt på byen, hvor han skal vente i en lund (en lille skov). Det sidste stykke ind til byen skal Odysseus gå alene (så Nausikaas kleos ikke tager skade), og han skal spørge om vej til Alkinoos' kongeborg. Inde i borgen skal han ikke gå hen til kongen, men til dronningen, Nausikaas mor, og bønfalde hende om hjælp. Odysseus går med Nausikaa, og da han kommer til lunden, venter han der og beder en bøn til Athene. Den sjette sang baner også vejen for Odysseus' eventyr (Apologerne), som han fortæller til Faiakerne.

Analyse:

- Athene dirigerer handlingen, og understreger endnu engang forholdet mellem guder og mennesker. Hendes tilsynkomst overfor Nausikaa (teofoni) er dermed en direkte indgriben i handlingen, der er med til at hjælpe Odysseus.
- Faiakerne afspejler den ideale om den græske bystat (polis), forholdet til guderne (do-ut-des), og det nedladende syn overfor andre befolkningsgrupper, der ikke var grækere.
 - *De [faiakerne] havde boet engang på sletterne i Hypereia / nær ved kyklopernes stammer af gudsforgående volds mænd / som var de stærkeste af dem og ofte hærgede landet. / Da lod Nausithoos, skøn som en gud, sit folk*

emigrere, / sejle til Scheria, langt fra driftige menneskers færden, / rejste en mur om sin by og huse bag den til folket, / byggede guderne templer og sørged for jordens fordeling.

- Faikernes samfund og deres poliskultur (der bl.a. indebærer gæstfrihed (xenia), står i stærk kontrast til kyklopernes ø, som Odysseus møder i 9'ende sang.
- Nausikaa bliver fremstillet som den ideelle ungpige, der følger de græske normer, værner om sit kleos, og har en række tjenestepiger. Nausikaas skønhed bliver eksemplificeret gennem en homerisk lignelse, der fastslår, at hun, både i udseende er hævet over sine tjenestepiger, ligesom Artemis er hævet over nymfer og levende kvinder. Det understreges desuden også, at Nausikaa besidder metis, idet hun er velovervejet og reflekteret omkring, hvordan Faiakerne kan hjælpe Odysseus bedst muligt.
 - *Det var Nausikaa selv der styrede sangen og dansen. / Ligesom Artemis går med sin bue i bjergenes højder (...) / alt imens vildnissets nymfer, Aigiderysterens døtre, / springer og danser omkring så Leto glædes af hjertet / over at se hun er højest og skønnest af alle de andre / let nok at kende i flokken om end de alle er skønne - / lige så strålende smuk var Nausikaa blandt sine piger. (v. 101-109)*
 - Odysseus fastslår også senere, at hendes skønhed er så enorm, at han ikke ved, om hun er en gudinde eller et menneske.
- Odysseus' metis kommer til udtryk i den måde han taler til Nausikaa på og smigrer hende. Han ved godt, at han er i den sårbar position, og vælger derfor bevist ikke at udføre en klassisk bønfoldning, men holder sig i stedet på afstand, da han ikke vil forskrække hende.
 - Der opstår i den forbindelse et ideal om, at salt = uciviliseret og olie = civiliseret.
 - Han nævner desuden på en meget nedtonet måde, at han allerede selv er gift, og hun derfor ikke skal forsøge at tage ham til ægte:
 - *“Dog, den mand vil jeg kalde lykkeligst af alle i verden / som det forundes at få dig for prægtige brudekøbsgaver. / Aldrig har jeg dog før for mit øje set magen til skønhed, / hverken hos mand eller kvinde. Jeg fyldes af ærefrygt ved det.” (v. 158-161)*

- Gæstfrihed og blufærdighed er vigtige normer, der overholdes af Odysseus og Faikerne. De fremstår da civiliserede.
- I slutningen af sangen opdager Nausikaa, at Odysseus er en vigtig person, da han pludselig bliver 'forvandlet' af Athene og pludselig ser flottere ud. Her er der også en homerisk lignelse på spil, der skaber sammenhæng mellem ham og guderne.
 - o Nausikaa har dog også selv metis, og ved, at hun, trods dette, ikke skal ses alene sammen med Odysseus i Faiakernes by. Hun beder ham derfor vente ude foran byens mur, og komme ind senere.
- Det faktum, at Odysseus skal bønfalde dronningen, og ikke kongen, bekræfter, at kvinder også kan have magt i det homeriske samfund, selvom de selvfølgelig var mændene underlegne. I Odysseén består kvinders magt dermed ofte i, at de er gode til at overtale, smigre eller provokere mændene. Et eksempel er forholdet mellem Athene og Zeus, hvor Zeus er den dominerende gud. I begyndelsen af både første sang provokerer Athene Zeus, og derigennem får hun Zeus til at tage beslutningen om, at Odysseus skal have lov at komme hjem til Ithaka

Fortolkning: Den sjette sang understreger, at Guderne for alvor er på hans side. Desuden eksemplificeres Odysseus store metis, da han på genial vis bønfalder Nausikaa uden at gå over hendes grænser. Dertil kommer, at sangen er med til at give læserne et idealbillede af den græske bystat (polis), og viser, at guderne belønner dem, der flittigt ofrer til dem og respekterer deres orden.

- 9. sang, vv. 1-38 og 105-566

Husk synsvinklen! Odysseus fortæller selv det her til Faikerne, og med hans snedighed har han pyntet på historien! Måske var kyklopen da slet ikke så barbarisk, og måske var det Odysseus, der ikke respekterede gæstevenskabets normer.

Baggrund: Baggrunden for handlingen i 9. sang er, at Odysseus har lidt skibbrud (i sang 5) og har reddet sig i land hos faiakernes folk. Her har han mødt prinsessen Nausikaa (sang 6), og han er blevet godt modtaget af faiakernes konge og dronning, Alkinoos og Arete, som har lovet at hjælpe ham hjem (sang 7). Under en fest hos kongen synger en rhapsode om krigen i Troja, og Odysseus begynder at græde pga. minderne fra krigen. Kong Alkinoos spørger så Odysseus, hvem han er, og hvad han har oplevet på sine rejser (sang 8).

Kort sammenfatning: Odysseus fortæller, hvem han er (dette sker bevist sent i mødet med Faikerne, da det blev anset som værende respektløst blot at spørge til navn og slægt (oikos) med det samme, og begynder på historierne om de ting, han har oplevet på sin rejse. Først kom

han og mandskabet til kikonernes land, hvor de plyndrede en by. Odysseus befalede, at de derefter skulle sejle væk med det samme, men hans mandskab lystrede ikke. Derfor nåede Kikonerne at hente forstærkninger og gik til modangreb. Seks mand fra hvert af Odysseus' tolv skibe blev dræbt, inden det lykkedes at flygte. Odysseus og mandskabet kom herefter til lotofagernes land, hvor de mødte et fredeligt folk. Men nogle af mændene spiste af lotosfrugterne, som får folk til at glemme alt om deres hjemland. Odysseus måtte derfor tvinge disse mænd til at sejle med videre. (vers 1-104)

De kommer derefter til Gedeøen, hvor de får mad og nyder naturen. Odysseus beslutter sig herefter for at sejle til øen for (kyklopernes ø). Sammen med tolv af sine mænd drager Odysseus ud for at undersøge landet. De går ind en kæmpemæssig hule, hvor der bor en kyklop. Kyklopen lukker hulens åbning af med en gigantisk sten, så udgangen er spærret, og han begynder at æde af Odysseus' mænd. Næste dag, mens kæmpen er væk, finder Odysseus en stor pæl, som han spidser til i enden. Om aftenen skænker Odysseus en ekstremt stærk vin, som Kyklopen drikker sig fuld i, så han vælter sovende omkuld. Inden da spørger han efter Odysseus' navn, og Odysseus svarer, at hans navn er 'Ingen'. Med mændenes hjælp borer Odysseus den spidse pæl ind i den sovende Kyklops øje og blinder ham. Kyklopen skriger på de andre kykloper, som bor i nærheden. De samler sig uden for hulen og spørger ham, hvem der gør ham fortræd. Kyklopen råber, at "Ingen" gør ham fortræd. Dermed tror de andre kæmper, at han er alene og bare er syg. (vers 105-414)

Odysseus og mændene kan stadig ikke komme ud af hulen, fordi Kyklopen sætter sig i hulens udgang og føler sig frem. Men Odysseus finder på at binde sig selv og mændene fast under nogle væddere, så Kyklopen ikke mærker dem, idet vædderne går ud af hulen for at græsse. Da de når ud, flygter de i deres skib, og Odysseus råber højt til Kyklopen, at blindingen var gudernes hævn. Kyklopen bliver vred og kaster en kæmpemæssig klippe, som næsten får skibet til at gå på land. Odysseus råber så sit navn, så Kyklopen kan fortælle andre, hvem der har blindet ham. Kyklopen beder til gengæld sin far, havguden Poseidon, om at forbande Odysseus, så han aldrig kommer hjem til Ithaka, eller i hvert fald kun med stort besvær. (vers 415-566)

Analyse

- I begyndelsen af 9'ende sang ligger Odysseus stor vægt på slægt (oikos), ry (kleos) og sit Ithaka. Dette er selvfølgelig et udtryk for hans savn, men når han fastslår det følgende, er det samtidig også en genial ros til Faiakerne, der netop har opnået dette. Odysseus understreger dermed sin metis.

- *Jeg ville mene, at der ikke er rigere lykke i verden / end når der ude i folket er fryd og fred og tilfredshed*
- Kykloperne kan tolkes som en direkte modsætning til de civiliserede grækere (og dermed Faikerne, som Odysseus er hos), der har stor kultur og en udbygget bystat (polis).
 - *Rådsforsamlinger kender de ikke og ej heller love, / og de har bolig ved toppen af landets knejsende klipper / i deres hvælvede grotter; enhver er herre og mester / over sin egen familie og kerer sig intet om andre*
- Kykloperne handler heller ikke, har ingen skibe og dyrker intet landbrug, hvilket fik grækerne til at se dem som barbarer. Man kan i den forbindelse læse kyklopernes 'enøjethed' som et symbol for deres snævre syn og deres overfladiske syn på tilværelsen.
 - *Disse kykloper har slet ingen mønjekindede skibe, / ej heller folk der forstår at tilhugge tømmer til skuder / som kan ta fragt over land alt efter hvad der er brug for / rundt omkring i de byer hvor folk er vant til at pleje /handel og samkvem hen over havet med bugede skibe.*
- Selvom Odysseus er en rimelig leder, der deler sit bytte ligeligt med sit mandskab, trodser han deres anbefalinger om ikke at besøge kykloperne. Dette resulterer i, at to af hans mænd bliver spist levende af kyklopen.
- Odysseus syn på gedeøen, og dens kvaliteter kan læses som et produkt af det grækernes lyst til at gøre deres rige større og skabe græske kolonier.
 - *Landet er langt fra slet, og alt kan gro der fortrinligt. / Langs med det grålige hav er der fede og blomstrende engdrag. / Vinstokke kunne der gro med grønne og saftige ranker, / og der er pløjeligt land hvor korn kunne skyde i vejret, / modnes og mejes. For jorden er fed og fuld af ernæring. / Og en naturhavn er der, så god at man ikke har nødig / hverken at kaste sit dræg eller bruge fortøjning fra stævnen[...] / Oppe bag strandbredden risler en kilde med blinkende vande / ud af en grotte, og rundt omkring den vokser der popler. (v. 131-141)*
- Da Odysseus og hans mandfolk skal til at bevæge sig ind på kyklopernes ø, bliver der lagt meget vægt på en vin, Apollon-præsten Maron, da han plyndrede kikonernes by. Dette foregriber handlingen en smule, da Odysseus her efter sigende allerede vidste, at han ville møde en voldelig kyklop.

- *Den [vinen] tog jeg med i en rummelig sæk og desuden en pose / med proviant. Jeg tænkte jo nok i mit mandige hjerte / jeg skulle møde en fyr der var rasende stærk i sin styrke, / vild og uden ethvert begreb om love og regler. (v. 211-215)*
- Sangen er derudover særlig interessant, da den viser en del af Odysseus, som vi normalt ikke får fortalt. For selvom kyklopen er grusom, ikke overholder gudernes love og er menneskespiser, er det faktisk Odysseus, der som den første ikke overholder gæstevenskab, da han blot går ind i Polyfems hule og spiser hans ost.
- Odysseus ender ikke desto mindre med at besejre kyklopen gennem list (blinder ham med en pæl), på trods af at to af hans mænd dør. Da Odysseus og hans mandskab sejler bort fra byen, kan han desuden ikke lade være med at provokere Polyfem yderligere, og skal nævne sit navn og sit oikos overfor ham.
- Udover at narre kyklopen ved at kalde sig selv *ingen*, kan der også ligge noget symbolsk i navnevalget. For, hvem er Odysseus egentlig, når ingen vil anerkende ham for sit kleos, sin slægt (oikos) eller sin snedighed? Hvem er Odysseus egentlig, når han er udenfor den græske bystat og pludselig ikke længere er en autoritet? Måske er han netop den *ingen*...

Fortolkning: Den niende sang er giver et nuanceret indblik i Odysseus karakteren, der indtil nu har været forholdsvis endimensionel. Fordi selvom hans list fortsat gør sig gældende her, krakelerer glansbilledet om ham en smule (bliver forstærket i Filoktet, hvor han også handler umoralsk). I det hele taget kan man i sangen sætte spørgsmålstejn ved Odysseus' troværdighed, da han sidder med Faiakerne og selv kan pynte på historien. Sangen siger dog, alt andet lige, også noget om grækernes syn på andre civilisationer end deres egne. Deres sprog lyder som bar-bar (ikke græsk), hvorfor de kaldes barbarer.

- 23. sang

Baggrund: Baggrunden for handlingen i 23. sang er, at Odysseus efter tyve års fravær er kommet hjem til Ithaka, hvor han i første omgang har forklædt sig som en gammel tigger. Han har afsløret sin ægte identitet for sønnen Telémachos, men ikke for konen Penelope, som stadig tror, han må være død. I 21. sang har Odysseus, forklædt som tigger, vundet en bueskydningskonkurrence over bejlerne i kongeborgen. Og i 22. sang har Odysseus og Telémachos, med hjælp fra Athene, dræbt alle bejlerne. Som den eneste ved Penelope fortsat ikke, at Odysseus er kommet hjem for at genindtage sin position som konge.

Kort sammenfatning: Odysseus' gamle amme, Eurykleia, skynder sig op til Penelopes kammer for at fortælle, at Odysseus er kommet hjem og har dræbt alle bejlerne. Men Penelope tror hende ikke. Da hun ser Odysseus, kommer Penelope stærkt i tvivl, om det virkelig er ham og holder afstand. Telémachos skælder sin mor ud over, at hun ikke straks går hen og omfavner Odysseus. Penelope siger, hun er i tvivl, men at der findes nogle sikre tegn, som kun hun og Odysseus kender, og som derfor kan opklare sagen. Odysseus taler med Telémachos om, hvad de bør gøre, nu hvor bejlernes familier sikkert vil forsøge at få hævn. De ender med at arrangere en falsk bryllupsfest, så folk ikke får mistanke om, at bejlerne er dræbt, men tror at Penelope har valgt at gifte sig med én af dem. (Vers 1-152)

Penelope giver Odysseus en skjult prøve, der skal vise, om han virkelig er Odysseus. Hun beder ammen om at flytte deres ægteseng ud af sovekammeret og rede op til Odysseus dér. Han bliver vred over dette, for han forklarer, at han selv har bygget sengen på en måde, så den ikke kan flyttes. Han har nemlig bygget den ud fra en oliventræsstamme, som stadig havde rødder i jorden. Denne forklaring er et afgørende bevis for Penelope, for kun hun og Odysseus kender hemmeligheden om sengen. Penelope beder ham om tilgivelse for, at hun har tøvet med at stole på ham. Men det har hun kun gjort, fordi hun var bange for, at en falsk Odysseus skulle narre hende. (Vers 153-240)

Odysseus og Penelope genforenes i deres seng og fortæller hinanden om, hvad de har oplevet i de mange år, hvor de har været adskilt. Odysseus fortæller dog også Penelope, hvad spåmanden Teiresias har forudsagt, nemlig at han endnu ikke er færdig med sine rejser. Han skal gøre en sidste rejse langt ind i fremmede lande, hvor han skal give havguden Poseidon store ofre. Derefter skal han tage hjem og ofre til alle guderne.

Penelope fortæller om det besvær, hun har haft med bejlerne, og Odysseus beretter længe om sine mange rejser og oplevelser. Her har han mødt underlige og frygtindgydende væsener som Kyklopen, hekse-gudinden Kirke, de syngende sirener og gudinden Kalypso. Næste morgen vil Odysseus tage ud til familiens landsted og besøge sin far, og han beder Penelope om at passe på kongeborgen imens. Han siger, at rygtet om, at han har dræbt alle bejlerne, snart vil komme ud, og derfor skal Penelope holde sig i ro og ikke tage imod nogen gæster. Odysseus tager sin rustning på og forlader borgen sammen med Telémachos. (Vers 241-372)

Analyse

- Penelope er bange for tror ikke på, at den 'rigtige' Odysseus stadigvæk lever. Hun sætter da en række fælder op for Odysseus, som han dog alle identificerer og dermed beviser, at han er den rigtige. Man kan da tale om, at både ham og hans kone udviser metis.
- Odysseus skaber forsøger igen at skabe orden på Ithaka og dræber da alle bejlerne (udviser bia), hvilket stiller ham overfor en ny udfordring: bejlernes familier. Disse skal nemlig ikke blive sure på ham og gå til angreb mod ham. Derfor iscenesætter han med sin store metis et falsk bryllup, så folk på øen tror, at Penelope nu endelig har valgt at gifte sig med en af bejlerne.
- Hjemkomsten er en enorm forløsning for både Odysseus og Penelope og beskrives vha. en genial homerisk lignelse:

○ *Hulkende holdt han [Odysseus] omkring sin kære og trofaste hustru. / Som når en svømmende mand ser land fra dønningetoppe / når hans fortrinlige skib er slået til vrage af Poseidon / ude på havet i bølgenes brod under rasende storme / og der er få tilbage som havet ikke har opslugt, / medens de svømmer mod land med saltvandsvalnede kroppe - / med hvilken fryd når de ikke i land og er undflyet døden! – / Så vederkvægende var det for hende [Penelope] at se på sin husbond. (v. 232-239)*

- Netop dette er sket for Odysseus flere gange i løbet af Odysseén. Lignelsen beskriver, hvilken lykke det er for manden at se land og nå ind i sikkerhed. Og så kommer den overraskende slutning i vers 239: "Så vederkvægende var det for hende at se på sin husbond." Her er perspektivet altså skiftet til at ligge hos Penelope.

- Den homeriske lignelse passer åbenlyst godt på Odysseus, som føler det som en frelse fra døden at være nået hjem til Ithaka. Men ved at perspektivet til sidst skifter til Penelope, får Homér samtidig et andet budskab listet ind i lignelsen: Penelopes lange ventetid, hvor hun har kæmpet med at holde stand mod bejlerne, har også været **som at lide skibbrud** og kæmpe for livet på et endeløst hav. Derfor kan hendes glæde over Odysseus' hjemkomst sammenlignes med den glæde, som en skibbruden sømand føler, når han endelig får land i sigte. Odysseus' hjemkomst er Penelopes *frelse fra de ubehagelige bejlere og fra en usikker fremtid.*

- Odysseus skal endnu på en sidste rejse, hvor han skal ofre flittigt til Poseidon, og sikre sig, at han er på god fod med de andre Guder. For det er kun sådan, at Odysseus sikrer sig en fredelig og lykkelig alderdom, mens han kan se, at hans folk har stor lykke omkring ham.
- Odysseus drager ud til sine plantager på landet (v. 359) for at besøge sin far, men også for at købe sig lidt tid, og håbe på, at Zeus vil hjælpe ham ud af de udfordringer han står overfor med bejlerne. Mens Odysseus er væk, beder han Penelope og tjenestepigerne om at låse sig inde i et værelse. Odysseus vil desuden kræve erstatning af bejlernes familier.
 - *[...] for det kvæg som bejlernes flok har fortæred, / tar [jeg] mig til rette ved rov eller lader Achaierne bøde, / til mine stalde og folde er vrimplende fulde som førhen. (v. 356-358)*
 - Det er dog tydeligt, at dette ikke er synderlig realistisk (se ledsager side 451). Han vil da tilsyneladende forskåne sin hustru fra det faktum, at han og Telemachos atter skal i kamp.

Fortolkning: Den 23'ende sang viser, hvordan ikke kun Odysseus men også kan kone, Penelope er snild (metis). Desuden fremhæver sangen det faktum, at Odysseus' rejse fortsat ikke er slut, men han stadigvæk står overfor en række udfordringer, hvor ikke mindst Zeus skal hjælpe ham.

Tematisk perspektivering:

Artikel: Troels Kløvedal revser danskernes måde at rejse på

- Budskabet er her, at rejsen handler om at finde sig selv, møde nye udfordringer og opdage nye måder at leve på.
 - *»Odysseus' rejser handler om at drage ud i verden, møde sin skæbne og finde sin identitet og blive et helt menneske. Og så handler alle rejser om at komme hjem«*

Klip fra Nordkaperen i Grækenland

- Handler om Grækenland, og deres oldtid. Kløvedal fremhæver, at der i EU er en diskurs om, at Grækenland ikke har styr på tingene, men at disse ting udspringer fra en uvidenhed og en mangel på kulturmødet mellem europæere og grækere.

Uddrag af artiklen; Den aldrig forlegne vendekåbe

- Et mere kritisk blik mod Odysseus, måske særligt med udgangspunkt i niende sang, hvor mødet mellem Polyfem og Odysseus er i fokus.

- *Hovedpersonen, Odysseus selv, er det europæiske menneske, som både overlever og erobrer sin omverden ved kløgt og klogskab. Kort sagt i selvhævdelsens navn tillader sig at bryde alle hensyn og regler. Undsiger med veltalenhed alle grænser for egen vækst og rigdom i et overbevisende skær af sund fornuft.*

Uddrag af artiklen: Kampen mod barbariet

- Den franske filosof, Todorov, fremhæver vigtigheden af kulturmødet, og understreger, at frygten for barbarer i vesten gør os selv til barbarer, fordi vi vælger ikke at acceptere andre, fremmede kulturer.
 - *Det har intet at gøre med at ophøje kulturforskelle til en kult eller at fornægte sin egen kultur – man er mere civiliseret, når man kender sin egen kultur, end hvis man er uvidende – men udelukkende med evnen til at anerkende vores fælles menneskelighed. At lukke sig inde i sit eget oprindelige miljø er et tegn på barbari, mener idehistorikeren.*

Litterær perspektivering:

Henrik Nordbrandt: Øer, Opbrud og ankomster, 1974

- Et meget kort digt, der hylder øen og den rejse, der er forbundet med at rejse fra ø til ø.
 - Antikken spiller en marginaliseret rolle.

Henrik Nordbrandt: På vej mod Ithaka. Glas, 1976

- Et kort digt, der nuancerer vores billede af rejsen mod noget man længtes efter og samtidig forholder sig til livet på et filosofisk plan. For *Ithaka* kan her tolkes som vores alles destination, vores død, hvor vi på vej derhen når at miste os selv...
 - Antikken spiller her en marginaliseret rolle, om end den optræder mere direkte end i Nordbrandts første digt

Klaus Rifbjerg, Penelope på Ithaca (Det er i orden sagde jeg).

- Et digt, der tager udgangspunkt i Penelopes rolle som værende alene i 10 år, og problematiserer det forhold mellem kønnene, der var i antikken og stadigvæk hersker i dag.
 - Det er i orden, sagde jeg..